

Fundamental and Applied Researches In Practice of Leading Scientific Schools 2016 – 1 (13)

<http://orcid.org/0000-0003-4037-9652>

САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ ПОДРУЖЖІВ В СТАНІ СІМЕЙНОЇ КРИЗИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ПОКАЗНИКАМИ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО, ОСОБИСТІСНОГО ТА РОДИННОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Фальова О.Є.

*Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди
МОН України*

Article info

Received
29 August 2015

Accepted 23 January
2016

У статті проведений кількісний та якісний аналіз значущих взаємозв'язків шкал самоактуалізації жінок та чоловіків з кризисних сімей з блоками актуального психоемоційного стану (психопатологічна симптоматика, психосоціальний стрес, тривога та депресія), сімейної кризи (задоволеність шлюбом, стилі поведінки у конфліктних ситуаціях, установки до сексу, любов та симпатія, розуміння, емоційне притягання та авторитетність) та особистісним блоком (рівень суб'єктивного контролю, вихід з важких життєвих ситуацій, механізми психологічного захисту та шкали тесту Кеттелла). Вибірка склала 418 осіб (224 жінки, 194 чоловіка) 29-56 років.

Аналіз довів, що у жінок та чоловіків з кризисних сімей існують значущі кореляції шкал самоактуалізації зі шкалами особистісного блоку та блоків актуального психоемоційного стану і сімейної кризи. Загальний об'єм значущих взаємозв'язків у жінок та чоловіків з кризисних сімей майже однаковий, з незначущою перевагою кількості можливих зв'язків у жінок, однак вони якісно відрізняються в двох групах.

Ключові слова: самоактуалізація, особистісні якості, рівень суб'єктивного контролю, вихід з важких життєвих ситуацій, індекс життєвого стилю, механізми психологічного захисту, актуальний психоемоційний стан, психопатологічна симптоматика, психосоціальний стрес, тривога та депресія, сімейна криза, задоволеність шлюбом, стилі поведінки особистості у конфліктних ситуаціях, установки до сексу, любов та симпатія, розуміння, емоційне притягання, авторитетність.

Falyova H.Y.

**SELF-
ACTUALIZATION OF
SPOUSES IN A STATE
OF FAMILY CRISIS**

At the article is carried out the quantitative and qualitative analysis of meaningful interconnections between scales of self-actualization of women and men from the crisis families with the blocks of actual psycho-emotional state (psychopathological symptomatology, psychosocial stress, anxiety and depression), family crisis (contentment by the marriage, styles of behaviour at the conflict situations,

**AND ITS
RELATIONSHIP WITH
INDICATORS OF
PSYCHOEMOTIONAL,
PERSONAL AND
FAMILY OPERATION**

orientations to the sex, love and sympathy, understanding, emotional attraction and authoritativeness) and the personal block (level of subjective control, way out of difficult life situations, mechanisms of psychological protections and scales of Kettel's test). Excerption forms 418 persons (224 women, 194 men) at the age of 29-56 years.

Analysis proved that all women and men from the crisis families have considerable correlations of the scales of self-actualizations with the scales of the personal block and the blocks of actual psycho-emotional state and of family crisis. Total amount of meaningful interconnections of women and men from crisis families is practically the same just with small advantage in the quantity of possible connections of women, but they differ qualitatively in two groups.

Copyright © 2016
All rights reserved.

Постановка проблеми. Дослідження проблем членів кризисних сімей, визначення предикторів та превенторів їх особистісної нереалізованості та сімейної кризи є важливою та малодослідженою проблемою.

У гуманістичній психології підкреслюється положення про те, що прагнення до збагнення справжніх цінностей та їх здійснення в практичній діяльності є необхідним фактором повноцінного розвитку людини. У центрі її уваги знаходиться проблема виховання й розвитку гармонічної і компетентної особистості, яка максимально реалізує свій потенціал в інтересах особистісного і громадського росту. Саме гуманістична психологія пропонує теорію самоактуалізації якості методу вирішення цієї проблеми.

Є.Є. Вахромов, вивчаючи проблему самоактуалізації, уточнює співвідношення між поняттями самореалізація і самоактуалізація. Реалізація (realization), в тлумаченні Оксфордського словника (1984) — це, перш за все, усвідомлення, розумова (когнітивна) діяльність. Актуалізація (actualization) — виступає як діяльність (від лат. кореня actus — поступок), яка має речовинний результат. Поняття «самореалізація» означає, таким чином, розумовий, когнітивний аспект діяльності, роботу на внутрішньому плані. Самореалізація проявляється в побудові та корекції, перебудові «концепції Я», включаючи «ідеальне Я», картини світу та життєвого плану, усвідомлення результатів попередньої діяльності (формування концепції минулого). Таким чином, самоактуалізація і самореалізація виявляються двома нерозривними сторонами одного процесу, процесу розвитку, результатом якого є людина, що максимально розкриває і використовує свій потенціал, тобто особистість, яка самоактуалізується [1].

На глобальному, метапсихологічному рівні, тенденція до самоактуалізації, за К. Роджерсом, є прояв глибинної тенденції до актуалізації [4]. На рівні людини А. Маслоу [2,3] визначає самоактуалізацію, як розвиток особистості, який звільняє людину від дефіциту проблем росту і від невротичних (або інфантильних, уявлюваних, непотрібних, несправжніх)

проблем життя. Таким чином, людина може звернутися до справжніх проблем життя і встояти перед ними. Тобто самоактуалізація — це не відсутність проблем, але рух від минутих або несправжніх проблем до теперішніх, актуальних, справжніх проблем.

Є.Є. Вахромов відкреслює, що відмова людини від зусиль з реалізації свого потенціалу чревата виникненням патології: нервових або психічних розладів, соматичних захворювань або, в найбільш тяжких випадках, розвитком метапатології (Metapathology, термін, який використовує А.Маслоу для позначення психічних розладів (апатія, депресія, цинізм тощо), що розвиваються внаслідок фрустрації метапотреб), «згортанням» окремих здібностей, інволюцією, деградацією [1].

Таким чином, процес самоактуалізації повинен розглядатись, досліджуватись зсередини життя людини, як певний свідомий вибір життєвих цілей і шляхів їх досягнення. І це пов'язано з тими життєвими ситуаціями, в яких опиняються жінки та чоловіки з кризисних сімей. В кожній з таких ситуацій «Я» людини зіштовхується з певними проблемами, і є два шляхи їх вирішення: удосконалюватися, розвиватись, використовуючи власні зусилля та вирішуючи проблеми; продовжувати жити у стані хронічного стресу, деградувати, відмовляючись від самостійних зусиль у вирішенні проблем. В такому випадку, це неминуче призведе до погіршення проблем, переходу їх на новий невротичний рівень, що звужить можливості самовизначення, самореалізації і буде потребувати психологічної, соціальної або медичної допомоги.

Оскільки, практична і науково-дослідницька діяльність медичних психологів, психотерапевтів повинна бути направлена на підвищення психічних ресурсів і адаптаційних можливостей жінок та чоловіків, на гармонізацію психічного розвитку, охорону здоров'я, профілактику та подолання соматичних, психосоматичних, психологічних недугів, психологічну реабілітацію, нам представляється важливим проаналізувати, яким чином самоактуалізація, а саме такі її складові, як компетентність у часі, шкала підтримки, ціннісні орієнтації, гнучкість поведінки, сензитивність, спонтанність, самоповага, самоприйняття, природа людини, синергія, прийняття агресії, контактність, пізнавальні потреби, креативність жінок та чоловіків з кризисних сімей пов'язані і шкалами блоків актуального психоемоційного стану (психопатологічна симптоматика, психосоціальний стрес, тривога та депресія), сімейної кризи (задоволеність шлюбом, стилі поведінки у конфліктних ситуаціях, установки до сексу, любов та симпатія, розуміння, емоційне притягання та авторитетність) та особистісним блоком (рівень суб'єктивного контролю, вихід з важких життєвих ситуацій, механізми психологічного захисту та шкали тесту Кеттелла).

Мета статті – провести аналіз та виявити закономірності зв'язків шкал самоактуалізації зі шкалами блоків актуального психоемоційного стану, сімейної кризи та особистісного блоку у жінок та чоловіків з кризисних сімей.

Контингент та методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у 2010 – 2014 рр. були обстежені жінки та чоловіки з кризисних сімей 29-56 років загальною кількістю 418 осіб (224 жінки, 194 чоловіка).

Одержані результати були піддані математико-статистичній обробці за допомогою кореляційного аналізу на базі пакету SPSS-21.

Обстеження жінок та чоловіків з кризисних сімей проводилось за методиками: особистісний блок: самоактуалізаційний тест (САТ) (Ю. Є. Альошина, Л. Я. Гозман, М. В. Загіка, М. В. Кроз), 16 – факторний опитувальник Р. Б. Кеттелла, рівень суб'єктивного контролю (УСК), вихід з важких життєвих ситуацій (Р.С.Немов), індекс життєвого стилю (діагностика частоти використання і виразності механізмів психологічного захисту) (R. Plutchik, H. Kellerman, H.Conte, адаптація Л. І. Вассерман, О. Ф. Єришев, Є. Б. Клубова); блок актуального психоемоційного стану: опитувальник виразності психопатологічної симптоматики Дерогатис, шкала психосоціального стресу Л. Рідера, госпітальна шкала тривоги та депресії (HADS) (A. S. Zigmond, R P. Snaith); блок сімейної кризи: тест-опитувальник задоволеності шлюбом (В. В. Столін, Т. Л. Романова, Г. П. Бутенко), діагностика можливих стилів поведінки особистості у конфліктних ситуаціях (К.Томас), опитувальник установок до сексу (Г.Айзенк), опитувальник «Шкала любові та симпатії» (З. Рубін, модифікація Л.Я. Гозман, К. Е. Альошина), опитувальник РЕА (розуміння, емоційне притягання, авторитетність) (А. Н. Волкова).

Виклад основного матеріалу. Аналіз результатів кореляційного аналізу груп жінок та чоловіків з кризисних сімей показав, що за шкалами самоактуалізаційного тесту, загальний об'єм значущих взаємозв'язків у жінок та чоловіків з кризисних сімей майже однаковий і складає 36,44% від загальної кількості можливих взаємозв'язків у жінок та 36,19% — у чоловіків.

На даному етапі дослідження ми провели кількісний аналіз (табл.1) загального об'єму взаємозв'язків самоактуалізації зі складовими особистісного блоку (рівень суб'єктивного контролю, вихід з важких життєвих ситуацій, механізми психологічного захисту та шкали тесту Кеттелла) та блоків актуального психоемоційного стану (психопатологічна симптоматика, психосоціальний стрес, тривога та депресія) і сімейної кризи (задоволеність шлюбом, стилі поведінки у конфліктних ситуаціях, установки до сексу, любов та симпатія, розуміння, емоційне притягання та авторитетність).

У групі жінок з кризисних сімей переважають на рівні 100% такі шкали: шкала підтримки, ціннісні орієнтації, гнучкість поведінки, спонтанність, самоповага, синергія, прийняття агресії, контактність, пізнавальні потреби,

тобто шкали, які відносяться до само актуалізації та психологічний захист проекція. На другому місці за кількістю взаємозв'язків знаходяться шкала психологічного захисту гіперкомпенсація (92,86%) та шкали самоактуалізації: сензитивність, самоприйняття та креативність на рівні 92,31%. 84,61% взаємозв'язків виявлено зі шкалою природа людини.

Наступний блок складають такі показники, як психологічний захист компенсація, та шкала О (спокій / тривожність) — 78,57%; шкала компетентності у часі — 76,92% та 71,43% відзначено за шкалами: загальної інтернальності, інтернальності у галузі невдач та виробничих відносин. На четверте місце можна поставити шкали: Е (підпорядкованість/домінантність), тривожність/ пристосування та фізичний секс з показниками 57,14% від загальної кількості за даним блоком.

Половина (50%) взаємозв'язків відзначено за показниками Q4 (розслабленість / напруженість), тривожність, як психопатологічна проблема, інтернальність у галузі досягнень та сімейних відносин.

Таким чином, за виключення шкал самоактуалізації, найбільше взаємозв'язків у жінок з кризисних сімей відзначаються з гіперкомпенсацією, компенсацією, О (спокій / тривожність), загальною інтернальністю, інтернальністю у галузі невдач та виробничих відносин, Е (підпорядкованість/домінантність), тривожністю / пристосуванням, фізичним сексом, Q4 (розслабленість / напруженість), тривожністю, як психопатологічною проблемою, інтернальністю у галузі досягнень та сімейних відносин.

У чоловіків з кризисних сімей ієрархія розподілу кількості взаємозв'язків відрізняється, за виключенням шкал самоактуалізації, які найбільш корелюють між собою.

100% взаємозв'язків відзначено за шкалами: підтримка, ціннісні орієнтації, гнучкість поведінки, сензитивність, спонтанність, самоповага, синергія, прийняття агресії, креативність. На другому місці за кількістю взаємозв'язків (92,31%) знаходяться шкали: самоприйняття, природа людини, контактність, та з результатами 84,61% компетентність у часі. На третє місце можна поставити пізнавальні потреби з результатом 76,92 % та заперечення і N (прямолинійність/дипломатичність) — 71,43%.

На четверте місце можна поставити шкали: вихід зі складних життєвих ситуацій, регресія, В (інтелект), маскулітність/фемінітність — 57,14%. Половина (50%) взаємозв'язків відзначено за показниками фізичного сексу та тривожності, як психопатологічної проблеми.

Аналіз показав, що найбільше взаємозв'язків у чоловіків з кризисних сімей з психологічним захистом заперечення, шкалою N (прямолинійність/дипломатичність), фобією, тривожністю, як психопатологічною проблемою, тривогою та депресією, як психологічною

проблемою, виходом зі складних життєвих ситуацій, регресією, шкалою В (інтелект), маскулінністю/фемінінністю.

Таблиця 1

Особливості взаємозв'язків шкал самоактуалізації з блоками актуального психоемоційного стану, сімейної кризи та особистісним блоком (%)

Шкали	Жкр	Чкр
Суперництво	7,14	14,23
Співробітництво	21,43	35,71
Компроміс	-	7,14
Уникнення	14,28	35,71
Пристаювання	14,28	-
Вихід зі складних життєвих ситуацій	7,14	57,14
Розуміння	7,14	-
Емоційне притягання	7,14	7,14
Авторитетність	28,57	7,14
Заперечення	42,86	71,43
Пригнічення	-	7,14
Регресія	14,28	57,14
Компенсація	78,57	7,14
Проекція	100	14,28
Заміщення	7,14	14,28
Інтелектуалізація	14,28	35,71
Гіперкомпенсація	92,86	14,28
А — замкнутість/товариськість	7,14	7,14
В — інтелект	28,57	57,14
С — емоційна нестабільність/стабільність	21,43	-
Е — підпорядкованість/домінантність	57,14	42,86
Ф — стриманість/експресивність	14,28	-
Г — нормативність поведінки	-	-
Н — боязкість/смівливість	42,86	-
Ж — жорсткість/чутливість	7,14	7,14
Л — довірливість/підозрілість	35,71	7,14
М — практичність/мрійність	7,14	42,86
Н — прямолінійність/дипломатичність	7,14	71,43
О — спокій/тривожність	78,57	-
Q1 — консерватизм/радикалізм	7,14	7,14
Q2 — конформізм/нонконформізм	21,43	35,71
Q3 — самоконтроль	7,14	7,14
Q4 — розслабленість/напруженість	50	35,71
Тривожність/пристаювання	57,14	-
Інтро/екстраверсія	42,86	28,57
Емоційна урівноваженість	14,28	-
Підпорядкованість/незалежність	14,28	21,43
Задоволеність шлюбом	-	14,28
Дозволеність	14,28	7,14
Реалізованість	-	7,14
Сексуальна невротичність	-	21,43
Знеособлений секс	7,14	14,28
Порнографія	28,57	14,28

Сексуальна сором'язливість	42,86	28,57
Цнотливість	42,86	21,43
Сексуальна відраза	7,14	21,43
Сексуальна збудливість	7,14	35,71
Фізичний секс	57,14	50
Агресивний секс	7,14	35,71
Сексуальне лібідо	7,14	28,57
Сексуальна задоволеність	14,28	7,14
Маскулінність/фемінінність	35,71	57,14
Компетентність у часі	76,92	84,61
Шкала підтримки	100	100
Ціннісні орієнтації	100	100
Гнучкість поведінки	100	100
Сензитивність	92,31	100
Спонтанність	100	100
Самоповага	100	100
Самоприйняття	92,31	92,31
Природа людини	84,61	92,31
Сінергія	100	100
Прийняття агресії	100	100
Контактність	100	92,31
Пізнавальні потреби	100	76,92
Креативність	92,31	100
Соматизація	21,43	21,43
Обсесивні розлади	21,43	14,28
Міжособистісна сензитивність	50	35,71
Депресія	42,86	35,71
Тривожність	50	50
Ворожість	14,28	35,71
Фобія	42,86	64,28
Паранойя	21,43	21,43
Психотизм	21,43	42,86
Допоміжні питання	7,14	14,28
Рівень психічного дистресу	35,71	42,86
Любов	-	-
Симпатія	7,14	7,14
Тривога (психологічна шкала)	35,71	64,28
Депресія (психологічна шкала)	21,43	64,28
Шкала загальної інтернальності	71,43	42,86
Інтернальність у галузі досягнень	50	50
Інтернальність у галузі невдач	71,43	42,86
Інтернальність у галузі сімейних відносин	50	35,71
Інтернальність у галузі міжособистісних відносин	-	50
Інтернальність у галузі виробничих відносин	71,43	21,43
Інтернальність у галузі здоров'я	7,14	14,28
Психосоціальний стрес	28,57	7,14

Таким чином, за виключенням власне шкал самоактуалізації, єдиною сумісною шкалою з якою у блоку самоактуалізації існують значущі

взаємозв'язки у жінок та чоловіків з кризисних сімей є тривожність, як психопатологічна проблема.

Всі інші значущі взаємозв'язки у досліджених жінок та чоловіків складають менше 50%.

Аналіз значущих взаємозв'язків шкал самоактуалізації з іншими досліджуваними характеристиками у групі жінок з кризисних сімей показав, що **шкала компетентності у часі** прямо корелює з такими шкалами: заперечення**, дозволеність**, фізичний секс*, сексуальне задоволення**, маскулінність/ фемінінність*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, синергія**, прийняття агресії*, контактність**, пізнавальні потреби**, загальна інтернальність*, інтернальність у галузі невдач*, виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: регресії**, компенсації**, проєкції**, заміщення**, гіперкомпенсації**, О (спокій/тривожність)*, цнотливість*, сексуальна відраза**, соматизація*, депресія*, тривожність**, фобія**, паранойя*, психотизм*, рівень психічного дистресу*, психосоціальний стрес*.

У **шкалі підтримки** відзначений прямий зв'язок зі шкалами: авторитетність*, заперечення**, Н(боязкість/сміливість)**, сексуальна збудливість*, фізичний секс*, маскулінність/фемінінність*, всі шкали самоактуалізації (САТ)**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин*, виробничих відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: пристосування*, компенсація**, проєкція**, гіперкомпенсація**, Н (прямолінійність/дипломатичність)*, О (спокій/тривожність)**, Q4 (розслабленість/напруженість)*, тривожність/пристосування**, міжособистісна сензитивність*, депресія**, тривога (психологічна шкала)**, депресія (психологічна шкала)**, психосоціальний стрес*.

Шкала ціннісних орієнтацій прямо корелює з такими шкалами: емоційне притягання*, авторитетність*, заперечення**, Е (підпорядкованість/домінантність)**, інтро/екстраверсія*, фізичний секс**, сексуальна задоволеність**, маскулінність/фемінінність*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки*, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі невдач**, сімейних відносин*, виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: компенсація**, проєкція**, гіперкомпенсація**, О (спокій/тривожність)*, тривожність/пристосування**, сексуальна сором'язливість*, цнотливість*, агресивний секс**, тривожність*, фобія*, рівень психічного дистресу*.

Шкала гнучкості поведінки прямо корелює з такими шкалами: В (інтелект)*, Е (підпорядкованість/домінантність)*, Н (боязкість/сміливість)*, фізичний секс*, сексуальна задоволеність*, всі шкали САТ**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин**, виробничих відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: компенсація**, проєкція**, гіперкомпенсація*, О (спокій/тривожність)**, Q4 (розслабленість/напруженість)*, тривожність/приспосовування**, сексуальна сором'язливість*, цнотливість*, обсесивні розлади*, міжособистісна сензитивність*, тривожність*, фобія*, психотизм*, тривога (психологічна шкала)*.

У **шкалі сензитивності** відзначена пряма кореляція з такими шкалами: співробітництво*, Е (підпорядкованість/домінантність)**, інтро/екстраверсія**, емоційна урівноваженість**, порнографія**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин**, виробничих відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: уникнення*, вихід зі складних життєвих ситуацій*, компенсація**, проєкція**, гіперкомпенсація**, J (жорсткість/чутливість)**, L (довірливість/підозрілість)***, О (спокій/тривожність)*, Q2 (конформізм/нонконформізм)*, тривожність/приспосовування**, міжособистісна сензитивність**, депресія*.

Шкала спонтанності прямо корелює з такими шкалами: заперечення*, Е (підпорядкованість/домінантність)**, всі шкали САТ**, інтернальність у галузі невдач**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: проєкція*, гіперкомпенсація*, Q1 (консерватизм/радикалізм)*, Q4 (розслабленість/напруженість)**, тривожність/приспосовування*, цнотливість*.

Шкала самоповаги прямо корелює з такими шкалами: заперечення**, С (емоційна нестабільність/стабільність)**, Е (підпорядкованість/домінантність)**, Н (боязкість/сміливість)**, інтро/екстраверсія**, підпорядкованість/незалежність*, порнографія*, всі шкали САТ**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин**, виробничих відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: компенсація**, проєкція**, гіперкомпенсація**, L (довірливість/підозрілість)*, О (спокій/тривожність)**, Q4 (розслабленість/напруженість)**, тривожність/приспосовування**, міжособистісна сензитивність*, депресія**, тривожність*, фобія*, тривога (психологічна шкала)**, депресія (психологічна шкала)**, психосоціальний стрес**.

У **шкалі самоприйняття** відзначена пряма кореляція з такими шкалами: розуміння*, авторитетність*, А (замкнутість/товариськість)*, С

(емоційна нестабільність/ стабільність**, Е (підпорядкованість/ домінантність)**, Н (боязкість /сміливість)**, інтро/ екстраверсія**, дозволеність*, всі шкали САТ**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин**, виробничих відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: пристосування**, регресія**, компенсація**, проєкція**, гіперкомпенсація**, L (довірливість/ підозрілість)**, О (спокій/ тривожність)**, Q4 (розслабленість /напруженість)**, тривожність /пристосування**, депресія**, допоміжні питання**, тривога (психологічна шкала)**, депресія (психологічна шкала)**, психосоціальний стрес**.

Шкала природи людини прямо корелює з такими шкалами: уникнення*, В (інтелект)*, інтро/екстраверсія*, фізичний секс*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, природа людини**, синергія**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, загальна інтернальність*, інтернальність у галузі досягнень*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: суперництво*, компенсація**, проєкція**, інтелектуалізація*, О (спокій/тривожність)**, сексуальна сором'язливість**, цнотливість*, соматизація**, обсесивні розлади**, міжособистісна сензитивність**, тривожність**, ворожість*, фобія**, паранойя**, психотизм*.

Шкала синергії прямо корелює з такими шкалами: фізичний секс**, маскуліність/ фемінінність**, всі шкали САТ**, загальна інтернальність*, інтернальність у галузі невдач*, виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: компенсація**, проєкція**, гіперкомпенсація**, L (довірливість/підозрілість)*, О(спокій/тривожність)*, Q2(конформізм/нонконформізм)*, Q3(самоконтроль)*, Q4(розслабленість/напруженість)*, сексуальна сором'язливість*, соматизація*, обсесивні розлади**, міжособистісна сензитивність**, депресія*, тривожність**, фобія**, паранойя**, рівень психічного дистресу**.

У шкали прийняття агресії відзначена пряма кореляція зі шкалами: В (інтелект)*, С (емоційна нестабільність/ стабільність)**, Е (підпорядкованість/домінантність)*, Н (боязкість/ сміливість)*, інтро/екстраверсія**, емоційна урівноваженість*, компетентність у часі*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних** та виробничих відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: компенсація**, проєкція**, інтелектуалізація*, гіперкомпенсація**, L (довірливість / підозрілість)*, О (спокій/тривожність)*,

Q4(розслабленість/напруженість)**,
сексуальна сором'язливість*, цнотливість*, тривога (психологічна шкала)*,
тривожність/приспосовування**,

Шкала контактності прямо корелює з такими шкалами: співробітництво*, В (інтелект)*, М (практичність/мрійність)**, фізичний секс**, всі шкали САТ**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: компенсація**, проєкція**, F(стриманість/експресивність)*, О(спокій/тривожність)**, інтернальність у галузі здоров'я**.

Шкала пізнавальних потреб прямо корелює з такими шкалами: співробітництво*, авторитетність**, Н(боязкість/сміливість)*, знеособлений секс**, порнографія**, сексуальна сором'язливість*, сексуальне лібідо*, всі шкали САТ**, ворожість*, симпатія*, інтернальність у галузі виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: проєкція**, гіперкомпенсація*, Е (підпорядкованість /домінантність)*, F (стриманість/експресивність)**.

У шкали креативності відзначена пряма кореляція з такими шкалами: заперечення*, порнографія*, фізичний секс**, маскулітність/фемінітність*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, інтернальність у галузі виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: проєкція*, гіперкомпенсація*, Q2 (конформізм/нонконформізм)**, підпорядкованість/незалежність*, міжособистісна сензитивність**, тривожність*, рівень психічного дистресу*.

Аналіз значущих взаємозв'язків шкал самоактуалізації з іншими досліджуваними характеристиками у групі чоловіків з кризисних сімей показав, що **шкала компетентності у часі** прямо корелює з такими шкалами: Е — підпорядкованість/домінантність, інтро/екстраверсія, сексуальна збудливість, фізичний секс**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, синергія**, прийняття агресії*, контактність**, креативність**, ворожість*, шкала загальної інтернальності*, інтернальність у галузі досягнень*, сімейних відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: авторитетність**, компенсація**, цнотливість**, сексуальна відраза, тривожність, фобія**, тривога (психологічна шкала)**, інтернальність у галузі здоров'я*.

У шкали підтримки відзначений прямий зв'язок зі шкалами: співробітництво*, заперечення**, В — інтелект*, Е — підпорядкованість/домінантність*, дозволеність*, фізичний секс**, сексуальне лібідо**, маскулітність/фемінітність**, компетентність у часі**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, прийняття

агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, ворожість**, шкала загальної інтернальності*, інтернальність у галузі досягнень*, інтернальність у галузі невдач*, міжособистісних відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: уникнення**, вихід зі складних життєвих ситуацій*, регресія**, компенсація*, М — практичність/мрійність*, N — прямолінійність/дипломатичність**, фобія*, тривога (психологічна шкала)**, депресія (психологічна шкала)*.

Шкала ціннісних орієнтацій прямо корелює з такими шкалами: заперечення**, В — інтелект*, фізичний секс*, маскуліність /фемініність*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, ворожість*, шкала загальної інтернальності*, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин*, міжособистісних відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: вихід зі складних життєвих ситуацій**, пригнічення**, регресія**, компенсація*, інтелектуалізація**, М — практичність/мрійність*, N — прямолінійність/дипломатичність**, Q2 — конформізм/нонконформізм*, міжособистісна сензитивність**, депресія**, тривожність**, фобія*, рівень психічного дистресу*, тривога (психологічна шкала)*, депресія (психологічна шкала)**.

Шкала гнучкості поведінки прямо корелює з такими шкалами: суперництво*, В — інтелект*, Е — підпорядкованість/домінантність**, інтро/екстраверсія*, підпорядкованість/незалежність*, сексуальна збудливість*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, ворожість*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: компроміс**, регресія**, компенсація**, проєкція*, гіперкомпенсація*, Q1 — консерватизм/радикалізм*, сексуальна відраза**, фобія**, тривога (психологічна шкала)*, депресія (психологічна шкала)**, психосоціальний стрес*.

У **шкалі сензитивності** відзначена пряма кореляція з такими шкалами: співробітництво**, заперечення**, В — інтелект*, J — жорсткість/чутливість*, L — довірливість/підозрілість**, Q1 — консерватизм/радикалізм*, дозволеність*, сексуальна збудливість**, фізичний секс**, маскуліність/фемініність**, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, ворожість**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: уникнення**, вихід зі складних

життєвих ситуацій**, компенсація*, заміщення*, М — практичність/мрійність*, N — прямолінійність /дипломатичність**, Q4 — розслабленість/напруженість**, сексуальна відраза*, тривога (психологічна шкала)*, депресія (психологічна шкала)*.

Шкала спонтанності прямо корелює з такими шкалами: співробітництво**, заперечення**, В — інтелект**, Е — підпорядкованість/домінантність**, інтро/екстраверсія*, агресивний секс**, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини*, синергія**, прийняття агресії*, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, шкала загальної інтернальності**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин*, міжособистісних відносин**, виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: уникнення**, вихід зі складних життєвих ситуацій**, інтелектуалізація**, М — практичність/мрійність*, N — прямолінійність/дипломатичність**, Q1 — консерватизм/радикалізм*, сексуальна сором'язливість*, соматизація*, обсесивні розлади*, міжособистісна сензитивність**, депресія**, тривожність**, фобія**, паранойя*, психотизм**, допоміжні питання**, рівень психічного дистресу**, тривога (психологічна шкала)**, депресія (психологічна шкала)**.

Шкала самоповаги прямо корелює з такими шкалами: заперечення**, Е — підпорядкованість/домінантність*, фізичний секс*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, шкала загальної інтернальності**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин**, міжособистісних відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: вихід зі складних життєвих ситуацій**, регресія**, компенсація**, гіперкомпенсація**, N — прямолінійність /дипломатичність*, міжособистісна сензитивність**, депресія**, фобія*, психотизм*, рівень психічного дистресу*, тривога (психологічна шкала)**, депресія (психологічна шкала)**.

У шкали самоприйняття відзначена пряма кореляція з такими шкалами: Q2 — конформізм/нонконформізм*, підпорядкованість/незалежність*, фізичний секс**, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, природа людини**, синергія*, прийняття агресії**, контактність**, креативність**, інтернальність у галузі міжособистісних відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: М — практичність/мрійність*, сексуальна невротичність*, цнотливість*, агресивний секс**, тривога (психологічна шкала)**.

Шкала природи людини прямо корелює з такими шкалами: заперечення*, задоволеність шлюбом*, реалізованість*, сексуальна задоволеність*, маскулінність/фемінінність*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність*, самоповага**, самоприйняття**, синергія**, прийняття агресії*, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, симпатія**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: суперництво*, вихід зі складних життєвих ситуацій**, регресія**, інтелектуалізація*, N — прямолінійність/дипломатичність**, Q2 — конформізм/нонконформізм*, Q4 — розслабленість/напруженість**, порнографія*, сексуальна сором'язливість*, цнотливість*, агресивний секс**, соматизація*, обсессивні розлади*, міжособистісна сензитивність**, депресія**, тривожність**, фобія*, паранойя*, психотизм*, рівень психічного дистресу**, тривога (психологічна шкала)***, депресія (психологічна шкала)*.

Шкала синергії прямо корелює з такими шкалами: емоційне притягання*, заперечення**, B — інтелект**, задоволеність шлюбом**, сексуальне лібідо**, маскулінність/фемінінність*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття*, природа людини**, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, інтернальність у галузі досягнень*, невдач**, міжособистісних відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: уникнення*, вихід зі складних життєвих ситуацій**, регресія**, інтелектуалізація*, A — замкнутість/товариськість*, M — практичність/мрійність**, N — прямолінійність/дипломатичність**, Q2 — конформізм/нонконформізм*, Q4 — розслабленість/напруженість*, тривожність**, фобія**, психотизм*.

У шкали прийняття агресії відзначена пряма кореляція зі шкалами: співробітництво*, заперечення**, дозволеність*, сексуальна невротичність*, знеособлений секс**, порнографія*, сексуальна сором'язливість*, сексуальна збудливість**, фізичний секс**, сексуальне лібідо**, маскулінність/фемінінність**, компетентність у часі*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність*, самоповага**, самоприйняття**, природа людини*, синергія**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, соматизація*, паранойя*, психотизм**, рівень психічного дистресу*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: N — прямолінійність/дипломатичність*.

Шкала контактності прямо корелює з такими шкалами: співробітництво*, підпорядкованість/незалежність**, дозволеність**, знеособлений секс**, сексуальна сором'язливість*, сексуальне лібідо*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість

поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, прийняття агресії**, креативність**, інтернальність у галузі міжособистісних відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: компенсація**, N — прямолінійність/дипломатичність*.

Шкала пізнавальних потреб прямо корелює з такими шкалами: заперечення**, компенсація*, C — емоційна нестабільність/стабільність**, E — підпорядкованість/домінантність*, інтро/екстраверсія*, сексуальна невротичність*, сексуальна збудливість*, агресивний секс*, маскуліність/фемініність*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки*, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, природа людини**, синергія**, прийняття агресії**, креативність**, шкала загальної інтернальності*, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, виробничих відносин*, здоров'я*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: регресія**, проєкція**, заміщення**, інтелектуалізація**, Q2 — конформізм/нонконформізм*, тривожність*, депресія (психологічна шкала)**.

У шкали креативності відзначена пряма кореляція з такими шкалами: співробітництво**, заперечення**, B — інтелект**, агресивний секс*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**, інтернальність у галузі виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: уникнення*, вихід зі складних життєвих ситуацій*, регресія**, N — прямолінійність/дипломатичність**, Q4 — розслабленість/напруженість**, міжособистісна сензитивність**, депресія**, тривожність**, фобія**, психотизм*, допоміжні питання**, рівень психічного дистресу**, тривога (психологічна шкала)*, депресія (психологічна шкала)*..

Висновки. Таким чином, можна зробити висновки о наявності і у жінок, і у чоловіків значущих взаємозв'язків шкал самоактуалізації з показниками актуального психоемоційного стану, особистісного й сімейного функціонування. Однак, ці зв'язки якісно відрізняються у жінок та чоловіків. Визначено:

1. У жінок з кризисних сімей, на відміну від чоловіків тієї ж групи, визначені кореляції самоактуалізації з такими шкалами, як: пристосування, розуміння, емоційна стабільність/нестабільність, стриманість/експресивність, боязкість/сміливість, спокій/тривожність, тривожність/пристосування, емоційна урівноваженість. У жінок відсутній зв'язок з компромісом, пригніченням, задоволеністю шлюбом, реалізованістю, сексуальною невротичністю, інтернальністю в галузі міжособистісних відносин, який відзначений у чоловіків. Любов та нормативність поведінки не пов'язані з самоактуалізацією в обох групах.

2. У жінок визначено значно більше взаємозв'язків, ніж у чоловіків з такими шкалами: авторитетність, компенсація, проекція, гіперкомпенсація, довірливість/підозрілість, розслабленість/напруженість, інтро/екстраверсія, порнографія, сексуальна сором'язливість, обесивні розлади, міжособистісна сензитивність, депресія, шкала загальної інтернальності, інтернальність в галузі невдач, сімейних відносин, виробничих відносин та з показниками психосоціального стресу.

3. У чоловіків визначено значно більше взаємозв'язків, ніж у жінок з такими шкалами: суперництво, співробітництво, уникнення, вихід зі складних життєвих ситуацій, заперечення, регресія, заміщення, інтелектуалізація, інтелект, практичність/мрійність, прямолінійність/дипломатичність, підпорядкованість/незалежність, сексуальна відраза, сексуальна збудливість, сексуальне лібідо, маскуліність/фемініність, ворожість, фобія, психотизм, допоміжні питання, тривога та депресія (психологічні шкали), інтернальність в галузі здоров'я.

Література:

1. Вахромов Е.Е. Психологические концепции развития человека: теория самоактуализации / Вахромов Е.Е. — М.: Междунар. пед. академия, 2001. — 162с.
2. Маслоу А. Мотивация и личность / Маслоу А. — СПб.: Евразия, 1999. — 432с.
3. Маслоу А. Психология бытия: Пер. с англ / Маслоу А. — М.: Рефл-бук, Ваклер, 1997. — 304 с.
4. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / Роджерс К. — М.: Прогресс, 1998. — 479с.

References:

1. Vahromov E.E. Psihologicheskie koncepcii razvitiya cheloveka_ teoriya samoaktualizacii / Vahromov E.E. — M.: Mejdunar. ped. Akademiya, 2001. — 162s.
2. Maslou A. Motivaciya i lichnost / Maslou A. — SPb.: Evraziya, 1999. — 432s.
3. Maslou A. Psihologiya bitiya: Per. s ang. / Maslou A. — M.: Refl_buk_Vakler_ 1997. — 304 s.
4. Rodjers K. Vzglyad na psihoterapiyu. Stanovlenie cheloveka / Rodjers K. — M.: Progress, 1998. — 479s.

Фалева Е. Е. Самоактуализация супругов в состоянии семейного кризиса и ее связь с показателями психоэмоционального, личностного и семейного функционирования

В статье проведен количественный и качественный анализ значимых взаимосвязей шкал самоактуализации женщин и мужчин из кризисных семей с блоками актуального психоэмоционального состояния (психопатологическая симптоматика, психосоциальный стресс, тревога и депрессия), семейного кризиса (удовлетворенность браком, стили поведения в конфликтных ситуациях, установки к сексу, любовь и симпатия, понимание, эмоциональное

притяжение и авторитетность) и личностным блоком (уровень субъективного контроля, выход из трудных жизненных ситуаций, механизмы психологических защит и шкалы теста Кэттелла). Выборка составила 418 особ (224 женщины, 194 мужчины) 29-56 лет.

Анализ доказал, что у всех женщин и мужчин из кризисных семей существуют значимые корреляции шкал самоактуализации со шкалами личностного блока и блоков актуального психоэмоционального состояния и семейного кризиса. Общий объем значимых взаимосвязей у женщин и мужчин из кризисных семей практически одинаковый, с незначительным преимуществом количества возможных связей у женщин, однако они качественно отличаются в двух группах.

Ключевые слова: самоактуализация, личностные качества, уровень субъективного контроля, выход из трудных жизненных ситуаций, индекс жизненного стиля, механизмы психологических защит, актуальное психоэмоциональное состояние, психопатологическая симптоматика, психосоциальный стресс, тревога и депрессия, семейный кризис, удовлетворенность браком, стили поведения в конфликтных ситуациях, установки к сексу, любовь и симпатия, понимание, эмоциональное притяжение, авторитетность.

Regular link: *Фальова О.Є. Самоактуалізація подружжів в стані сімейної кризи та її зв'язок з показниками психоемоційного, особистісного та родинного функціонування // ФУНДАМЕНТАЛЬНЫЕ И ПРИКЛАДНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ПРАКТИКАХ ВЕДУЩИХ НАУЧНЫХ ШКОЛ. – 2016. – № 1(13); URL: fund-issled-intern.esrae.ru/15-263*

Фальова О.Є. Самоактуалізація подружжів в стані сімейної кризи та її зв'язок з показниками психоемоційного, особистісного та родинного функціонування [Falyova H.Y. Self-actualization of spouses in a state of family crisis and its relationship with indicators of psychoemotional, personal and family operation] // Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools. Issue: 1 (13) – co-publ.: Publishing office: Accent graphics communications – Hamilton, ON, 2016. –P. 113-129.